

Марко МАРЈАНОВИЋ
правни саветник у Агенцији за приватизацију

ОДРЕЂЕНИ ПРАВНИ АСПЕКТИ ЗАШТИТЕ ПРАВА ЗАПОСЛЕНИХ У ПОСТУПЦИМА ПРИВАТИЗАЦИЈЕ И СТЕЧАЈА

Резиме

У овом чланку аутор ће анализирати посебне инструменте заштите права запослених који се примењују у поступцима приватизације и стечаја. У раду ће бити приказани одређени проблеми у остваривању права запослених који су проистекли из примене приватизационих и стечајних прописа. Тежиште разматрања биће стављено на законску забрану принудног извршења против субјеката приватизације који су у поступку реструктурирања. С тим у вези, у раду је указано на специјални правни режим који имају подјекти из радног односа према друштвеним предузећима која су утврђена домаћим судским одлукама. У пракси Европског суда за људска права ова подјекти су добили карактер посебно заштићених подјекти, имајући у виду да је суд увео принцип одговорности Републике Србије за неизмирене обавезе друштвених предузећа према запосленима. Извршење пресуда Европског суда за људска права захтевало је одређене интервенције у законодавној и судској пракси. Оцена аутора је да предузете мере нису на адекватан начин решиле подјекти проблеме.

Кључне речи: приватизација, реструктурирање, стечај, подјекти, запослени, друштвена предузећа, Европски суд за људска права.

I Уводне напомене

Заштита права запослених један је од императива сваке правно уређене државе имајући у виду да се адекватном реализацијом права на рад остварују материјални услови за живот људи и омогућује њихова егзистенција. Ова проблематика посебно је присутна у државама као што је наша, где је незапосленост из дана у дан све већа, а привреда већ дуже времена не успева да апсорбује вишак радне снаге јер се и сама налази на рубу пропасти. У оваквој ситуацији, настојећи да минимизирају трошкове пословања, који свакако јесу високи због разних фискалних и парафискалних обавеза према држави, привредници предузимају различите мере, које се често директно одражавају на статус радника. Злоупотребом одређених законских могућности заправо се на мала врата уводи тзв. рад на црно, односно тежиште пословања се помера ка зони сиве економије, што је без сумње штетна друштвена појава, како из перспективе радника тако и из позиције државе.¹

Одредбе о посебној заштити права запослених нашле су своје место у бројним домаћим и међународним актима. Право на рад припада категорији уставних права. Уставом Републике Србије јемчи се право на рад, право на слободан избор рада, једнакост у погледу доступности радних места, право на поштовање достојанства своје личности на раду, на безбедне и здраве услове рада, на заштиту на раду, на ограничено радно време, на дневни и недељни одмор, на плаћени годишњи одмор, на правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа, јемчи се заштита посебних категорија запослених (жене, омладина, инвалиди).²

Поред начелних уставних гаранција, радно-правни статус регулисан је мноштвом прописа из различитих области. Ту пре свега спадају матични прописи из ове области, као што су Закон о раду,³ Закон о

1 Илустративан пример за ово је злоупотреба института волонтирања. Волонтирање је посебно регулисано Законом о волонтирању (*Службени гласник РС*, бр. 36/2010). Према чл. 8 наведеног закона, забрањено је организовање волонтирања у циљу стицања добити и забрањено је волонтирање којим се замењује рад који обављају лица у складу са прописима о раду. Привредно друштво може да буде организатор волонтирања ако организује волонтирање за опште добро, односно добро другог лица на пословима ван делатности привредног друштва, ако се обављањем волонтерских услуга и активности не стиче добит, и ако волонтирање не замењује рад запослених и других радно ангажованих лица у привредном друштву. За случај кршења наведених одредаба прописана је новчана казна у распону од 100.000,00 динара до 500.000,00 динара. И поред наведених законских одредаба, у пракси је примећено да послодавци злоупотребљавају волонтирање тако што ангажују волонтере на пословима из њихове редовне делатности у циљу стицања добити.

2 Устав Републике Србије (*Службени гласник РС*, бр. 98/2006), чл. 60.

3 Закон о раду (*Службени гласник РС*, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009).

запошљавању и осигурању за случај незапослености,⁴ Закон о безбедности и здрављу на раду,⁵ Закон о спречавању злостављања на раду,⁶ затим конвенције Међународне организације рада, и бројни подзаконски прописи.

Поред тога, прописи из других области сегментирано регулишу и одређена питања из радно-правне материје. На овом месту задржаћемо се само на прописима из ове категорије, и то преваходно на прописима који регулишу посебне инструменте заштите запослених у смислу наплате неизмирених потраживања, у ситуацијама када се послодавац налази под посебним режимом, као што су приватизација или стечај.

II Заштита права запослених у поступку приватизације

Приватизација као поступак промене власништва друштвеног, односно државног капитала, подразумева и одређене промене у статусу запослених код субјекта приватизације, зависно од интереса купца капитала и потреба за рационализацијом пословања. Интенција законодавца је била да се у поступку приватизације морају додатно заштитити интереси и права радника како би се спречила евентуална самовоља инвеститора. У том смислу приватизациони прописи предвиђају значајне инструменте за заштиту запослених.

У приватизационом поступку, социјални програм, којим су дефинисане обавезе купца друштвеног капитала према запосленима, чини саставни део уговора о продаји друштвеног капитала.⁷ Уколико купац друштвеног капитала не испуњава обавезе према запосленима (не извршава одредбе о начину решавања питања запослених или не исплати у целини минималне зараде запосленима у субјекту приватизације и припадајуће доприносе, за период од најмање девет месеци у току календарске године), по сили закона наступа раскид уговора о продаји друштвеног капитала.⁸ Последице раскида приватизационог уговора су веома неповољне за купца имајући у виду да купац у том случају, као несавесна страна, губи право на повраћај исплаћене купопродајне цене.⁹

И поред овако драстичних санкција за несавесне купце друштвеног капитала, поступак приватизације није дао очекиване резултате

4 Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености (*Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010).

5 Закон о безбедности и здрављу на раду (*Службени гласник РС*, бр. 101/2005).

6 Закон о спречавању злостављања на раду (*Службени гласник РС*, бр. 36/2010).

7 Закон о приватизацији (*Службени гласник РС*, бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007), чл. 41 ст. 1.

8 Закон о приватизацији, чл. 41а ст. 1 тач. 6 и ба.

9 Закон о приватизацији, чл. 41а ст. 3.

с обзиром на велики број раскинутих приватизационих уговора. Као неки од важнијих разлога за то могу се навести неспровођење контроле порекла капитала који је улаган приликом приватизације, као и несавесност купаца друштвеног капитала, који су кроз поступак приватизације вршили „прање“ нелегално стеченог капитала и извлачење средстава из купљених предузећа (закључењем различитих фиктивних уговора, оптерећивањем имовине приватизованих предузећа ради добијања кредита а потом „испумпавање“ добијених средстава у приватна предузећа која су контролисали и сл.).

С друге стране, за поступак реструктурирања у приватизацији, може се рећи да је изгубио свој основни смисао¹⁰ и претворио се у средство за куповину времена и одлагање неизбежног – стечаја. Реструктурирање у поступку приватизације представља посебну фазу која има за циљ да се субјект приватизације учини атрактивнијим за продају спровођењем различитих мера које треба да доведу до успешне продаје методом јавног тендера или јавне аукције. Реструктурирање подразумева спровођење одређених промена код субјекта приватизације као што су статусне промене, промене правне форме, промене унутрашње организације и друге организационе промене (дакле, и смањење броја запослених), затим, отпис главнице дуга, припадајуће камате или других потраживања, у целини или делимично, отпуштање дуга у целини или делимично ради намиривања поверилаца из средстава остварених од продаје капитала субјекта приватизације. У пракси постоје предузећа која дуго низ година „животаре“ у поступку реструктурирања, како би се одложило покретање стечаја над њима.

Управо поступак реструктурирања у приватизацији довео је до тешкоћа поверилаца субјекта реструктурирања, међу којима значајно место заузимају и запослени, у погледу намирења својих потраживања. Законом о приватизацији практично је уведена мораторијум на поступак принудне наплате доспелих потраживања поверилаца према субјектима приватизације који су у поступку реструктурирања.

У првобитној верзији Закона о приватизацији из 2001. године било је прописано да у току спровођења реструктурирања повериоци не могу предузимати радње ради принудне наплате својих доспелих потраживања.¹¹ Овако широко постављена формулација у судској пракси је створила дилеме у погледу примене наведене одредбе, посебно због тога што је, у то време важећи Закон о извршном поступку, предвиђао да се одредбе других закона које се односе на захтев за одлагање и прекид извршења неће примењивати у извршном поступку.¹² У судској

10 Закон о приватизацији, чл 19.

11 Закон о приватизацији (*Службени гласник РС*, бр. 38/2001), чл. 20 ст. 4.

12 Закон о извршном поступку (*Службени лист СРЈ*, бр. 28/00, 73/00 и 71/01), чл. 263.

пракси је заузет став да је Закон о приватизацији *lex specialis* у односу на Закон о извршном поступку, те да колизију одредаба ова два закона треба решити у корист Закона о приватизацији. У том смислу, заузет је став да спровођење извршења, у извршним поступцима покренутим пре покретања поступка реструктурирања извршног дужника, треба прекинути, али не и сам поступак извршења принудне наплате. Ако је извршење покренуто након покретања поступка реструктурирања, треба одредити извршење и истовремено одредити прекид спровођења извршења. Ово је важило само за новчана потраживања. За принудно извршење неновчаних обавеза, прекид поступка спровођења извршења није било могуће одредити, јер је Законом о приватизацији била уведена забрана предузимања радњи ради принудне наплате, па је језичким тумачењем закључено да се иста односи само на новчане обавезе.¹³ Дакле, код новчаних потраживања, забрана принудне наплате односила се само на спровођење извршења али не и на одређивање извршења.

Током 2005. године Закон о приватизацији је претрпео значајне измене, међу којима је важна и измена која се односи на забрану принудне наплате потраживања према дужнику који је у реструктурирању. Више није прављена разлика између новчаних и неновчаних потраживања. Поред тога, уведена је забрана да се одреди и спроведе принудно извршење, која је била временски ограничена,¹⁴ што је значило да су судови морали да предлоге за извршење поднете за време трајања ове забране одбаце као недозвољене. По истеку времена за које је ова забрана одређена, у случају поновно поднетог предлога за извршење, било је услова за одређивање извршења, али спровођење извршења и даље није било могуће. Дакле, изменама из 2005. године, постојао је временски период у ком повериоци уопште нису имали право да траже принудно извршење. Другим речима, било им је ускраћено право на судску заштиту.

Накнадним изменама Закона о приватизацији из 2008. године дошло се до формулације законске забране принудне наплате потраживања према дужнику који је у поступку реструктурирања, која је још увек на снази. Од дана доношења одлуке о реструктурирању до дана доношења одлуке о окончању реструктурирања, против субјекта приватизације, односно над његовом имовином, не може се одредити или спровести принудно извршење нити било која мера поступка извршења ради намирања потраживања, а извршни поступци који су у току се прекидају. На основу одлуке о реструктурирању орган надлежан за спровођење принудне наплате обуставља извршавање евидентираних основа и налога, а судо-

13 Правно мишљење усвојено на седници Грађанског одељења Врховног суда Србије од 30.6.2003. године.

14 Закон о изменама и допунама Закона о приватизацији (*Службени гласник РС*, бр. 45/2005), чл. 31.

ви и други органи надлежни за доношење основа и налога за принудну наплату не доносе нове основе и налоге за принудну наплату.¹⁵ Дакле, новелиране одредбе Закона о приватизацији дејство забране принудне наплате потраживања проширују и на поступак одређивања извршења, а не само на поступак спровођења извршења.

Овакав законски режим довео је до тога да повериоци предузећа за које је донета одлука о реструктурирању, нису могли да у извршном поступку наплате своја потраживања. Међу повериоцима су били и за-послени код субјеката приватизације са ненамиреним потраживањима из радног односа. Положај радника друштвених предузећа је тиме значајно деградиран. У великом броју случајева они су остали ускраћени за основна права из радног односа која им припадају – права на зараду и права на уплату доприноса за обавезно социјално осигурање.

III Повезивање стажа од стране државе

Држава је најпре почела са решавањем проблема који се односи на неуплаћене доприносе за пензијско и инвалидско осигурање, доношењем прописа који су имали за циљ да се у одређеној мери побољша положај радника и ублаже социјалне тензије. Требало је обезбедити услове за пензионисање радника који су с обзиром на године живота стекли услов за пензију, али због неуплаћиваних доприноса за пензијско и инвалидско осигурање то нису могли учинити (тзв. рупе у стажу). Држава је на себе преузела обавезу повезивања радног стажа, с обзиром да је у великој мери и била одговорна за насталу ситуацију због лоше контроле уплате доприноса за пензијско и инвалидско осигурање.¹⁶

15 Закон о приватизацији, чл 20-ж.

16 Проблем контроле наплате пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање у будућности држава ће покушати да реши тако што ће овај посао пренети на пословне банке, преко којих се врши исплата зарада. Према чл. 30-а Закона о пореском поступку и пореској администрацији, који ће почети да се примењује од 1.7.2012. године, банка ће дозволити исплату зарада, односно накнада зарада, само уз истовремено плаћање обавеза по основу пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање, обрачунатих у складу са законом, на одговарајући уплатни рачун јавних прихода, а ако на рачуну исплатиоца нема довољно средстава за истовремену исплату зарада, односно накнада зарада, уз плаћање припадајућих пореза и доприноса, банка ће дозволити исплату сразмерног дела зараде, односно накнаде зараде, уз плаћање припадајућих пореза и доприноса. Према чл. 179 ст. 10 истог закона, банка која не обустави извршење налога за исплату зарада, односно накнада зарада, поднетог без налога за истовремено плаћање припадајућих пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање, казниће се за прекршај новчаном казном у износу који одговара висини неплаћених пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање, увећаном за 50%. Представници банкарског сектора незадовољни овом обавезом, разматрају покретање иницијативе за укидање наведених одредаба.

Тако је прво донет Закон о уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједине категорије осигураника – запослених.¹⁷ Овим законом држава је обезбедила уплату доприноса за пензијско и инвалидско осигурање ради утврђивања стажа осигурања за период од 1.1.1991. године до 31.12.2003. године, за оне запослене за које доприноси нису уплаћени од стране њихових послодаваца, чиме је извршено прво повезивање стажа. Средства за уплату доприноса обезбеђена су у државном буџету. Ово повезивање стажа било је општег карактера имајући у виду да су право на уплату доприноса имала сва лица која су у наведеном периоду била у радном односу у предузећу, установи, банци, организацији и земљорадничкој задрузи у Републици Србији.¹⁸ Повезивање стажа по овом закону коштало је државу око 18,6 милијарди динара. Иако је закон прописао да ће за износ доприноса које је држава уплатила из буџета, иста преузети потраживања која Фонд за пензијско и инвалидско осигурање има према несавесним послодавцима (законска суброгација),¹⁹ држава није успела да рефундира највећи део средстава која је по овом основу платила, имајући у виду да је над многим послодавцима покренут стечајни поступак и да није било довољно средстава за намирење.

Потом је донета одлука о повезивању стажа за период од 2004. године до 2009. године, а након тога донете су одлуке о повезивању стажа за 2010. годину и 2011. годину. У овим случајевима није донет посебан закон, као што је то учињено за период од 1.1.1991. године до 31.12.2003. године, већ је држава повезивање стажа вршила на основу закључака Владе Републике Србије и путем подзаконских аката донетих од стране ресорних министарстава (нпр. Процедура о начину регулисања неуплаћених доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједине привредне субјекте задуживањем, Процедура о начину регулисања неуплаћених доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједина правна лица на терет буџета Републике Србије, Процедура о начину регулисања обавеза за допринос за пензијско и инвалидско осигурање запослених за субјекте приватизације у случају покретања стечајног поступка).²⁰ Овакав начин регулисања права из пензијског осигурања може се оценити као неуставан, имајући у виду да

17 Закон о уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједине категорије осигураника – запослених (*Службени гласник РС*, бр. 85/05).

18 Закон о уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједине категорије осигураника – запослених, чл. 2.

19 Закон о уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за поједине категорије осигураника – запослених, чл. 8 ст. 2.

20 Више података доступно на <http://www.trezor.gov.rs/povezivanje-staza-cir.html> и <http://www.pio.rs/lat/staz>, 10.4.2012.

је Уставом прописано да се пензијско осигурање уређује законом.²¹ Оно што је карактеристично за повезивање радног стажа за период од 2004. године до 2011. године је то што се не ради о општој уплати доприноса за пензијско и инвалидско осигурање као што је то био случај са законом из 2005. године. Ово повезивање стажа односи се на одређене субјекте који по овом основу дугују држави. Ту спадају привредна друштва и остали облици организовања који послују са више од 50% државног капитала, привредна друштва која се налазе у поступку припреме за приватизацију, субјекти приватизације који се налазе у поступку приватизације, привредна друштва која су приватизована у складу са Законом о својинској трансформацији, субјекти приватизације код којих је закључен уговор о продаји капитала или имовине а који се налазе у поступку контроле извршења уговорних обавеза купца и привредна друштва код којих је закључен уговор о продаји капитала или имовине а истекли су рокови у којима Агенција за приватизацију контролоше извршење уговорних обавеза купца. Дакле, ради се о повезивању стажа код предузећа на која су се примењивали или се још увек примењују приватизациони прописи, где доминирају друштвена предузећа. И овде се може истаћи приговор неуставности, с обзиром на уставну забрану дискриминације и прокламовано начело једнакости.²² На овај начин држава је с једне стране фаворизовала раднике запослене у предузећима на које се примењују приватизациони прописи у односу на запослене у приватним предузећима који не уживају привилегију повезивања радног стажа из државног буџета, а с друге стране, благонаклоно се поставила према друштвеним предузећима која нису измиривала обавезе по основу обавезног социјалног осигурања, а све на штету пореских обвезника који су уредно сервисирали обавезе по основу јавних прихода.²³

IV Заштита права запослених у стечајном поступку

1. Заштита права на основу стечајних прописа

Посебну заштиту запослени уживају и у случају отварања стечајног поступка над послодавцем. Запослени код стечајног дужника, за потраживања настала пре отварања стечајног поступка, представљају најзначајнију повлашћену класу стечајних поверилаца.

21 Устав Републике Србије, чл. 70 ст. 1.

22 Устав Републике Србије, чл. 21.

23 Према подацима Управе за трезор, држава је закључно са 1.11.2011. године, на име повезивања стажа, исплатила укупно 35,8 милијарди динара на уплатне рачуне јавних прихода, а за укупно 505 предузећа.

Треба имати у виду да немају сва потраживања из радног односа једнак третман, већ нека имају привилегован статус а друга су непривилегована.²⁴ Дакле, стечајним прописима штите се интереси запослених тако што се одређена потраживања из радног односа сврставају у приоритетни исплатни ред.

Тако је Законом о стечајном поступку било прописано да у други исплатни ред (који се намирује након намирења трошкова стечајног поступка) спадају неисплаћене нето зараде запослених код стечајног дужника у износу минималних зарада за последњих годину дана пре покретања стечајног поступка и неисплаћени доприноси за пензијско и инвалидско осигурање запослених за последње две године пре покретања стечајног поступка.²⁵

Закон о стечају је у овом делу детаљнији од свог претходника јер прописује да у први исплатни ред (који се намирује након исплате трошкова стечајног поступка и обавеза стечајне масе) спадају неисплаћене нето зараде запослених и бивших запослених, у износу минималних зарада за последњих годину дана пре отварања стечајног поступка са каматом од дана доспећа до дана отварања стечајног поступка и неплаћени доприноси за пензијско и инвалидско осигурање запослених за последње две године пре отварања стечајног поступка, а чију основицу за обрачун чини најнижа месечна основица доприноса, сагласно прописима о доприносима за обавезно социјално осигурање на дан отварања стечајног поступка, као и потраживања по основу закључених уговора са привредним друштвима чији су предмет неисплаћене обавезе на име доприноса за пензијско и инвалидско осигурање запослених за последње две године пре отварања стечајног поступка, а чију основицу за обрачун чини најнижа месечна основица доприноса, сагласно прописима о доприносима за обавезно социјално осигурање на дан отварања стечајног поступка.²⁶

У упоредном праву постоји знатно шири круг приоритетних потраживања запослених, за разлику од нашег права које познаје само једно такво потраживање – потраживање на име неисплаћене нето зараде у износу минималне зараде за последњих годину дана пре отварања стечајног поступка.²⁷ Потраживање по основу неплаћених доприноса за пензијско и инвалидско осигурање је потраживање државе. Ипак, положај запослених као поверилаца у случају стечаја над послодавцем, делимично је поправљен радно-правним прописима.

24 Вук Радовић, „Стечајни исплатни редови“, *Правни животи*, бр. 3–4/2005, стр. 98.

25 Закон о стечајном поступку (*Службени гласник*, бр. 84/2004 и 85/2005), чл. 35 ст. 2 тач. 2.

26 Закон о стечају (*Службени гласник РС*, бр. 104/2009), чл. 54 ст. 4 тач. 1.

27 В. Радовић, *нав. чланак*, стр. 100.

2. Заштита права на основу Закона о раду

Посебан режим заштите за потраживања запослених у случају стечајног поступка регулисан је Законом о раду.²⁸ У случају да одређено потраживање из радног односа није у целости или делимично намирено у стечајном поступку, запослени који је био у радном односу на дан покретања стечајног поступка као и лице које је било у радном односу у периоду за који се остварују права посебно призната Законом о раду, имају право на исплату потраживања из државног буџета, а преко Фонда солидарности који је законом основан. Посебна заштита пружена Законом о раду обухвата право на исплату зараде и накнаде зараде за време одсутности са рада због привремене спречености за рад по прописима о здравственом осигурању коју је био дужан да исплати послодавац за последњих девет месеци пре покретања стечајног поступка у висини минималне зараде заједно са уплатом доприноса за обавезно социјално осигурање, право на исплату накнаде штете за неискоришћени годишњи одмор кривицом послодавца у висини минималне зараде, за календарску годину у којој је покренут стечајни поступак, ако је то право имао пре покретања стечајног поступка, право на исплату отпремнине због одласка у пензију у календарској години у којој је покренут стечајни поступак, ако је право на пензију остварио пре покретања стечајног поступка, у висини три просечне зараде у привреди републике, право по основу накнаде штете на основу одлуке суда донете у календарској години у којој је покренут стечајни поступак, због повреде на раду или професионалног обољења, ако је та одлука постала правноснажна пре покретања стечајног поступка. Поступак за остваривање права покреће се по захтеву запосленог који је дужан да исти поднесе у року од 15 дана од дана достављања правноснажне одлуке којом је утврђено право на потраживање у стечајном поступку (закључак о утврђеном потраживању). У току 2010. године преко Фонда солидарности исплаћено је укупно 243.816.936,00 динара, чиме је своје право у складу са Законом о раду остварило укупно 1.618 радника, док је у току 2011. године (до 20.10.2011. године) исплаћено укупно 428.087.508,00 динара, чиме су намирена потраживања укупно 2.734 радника. Приходи из буџета у 2009. години који су намењени финансирању Фонда солидарности смањени су за више од 47% у односу на 2008. годину, а скоро исти износ је намењен и за 2010. годину. У том смислу Фонду солидарности недостају средства за испуњење захтева запослених на основу признатих права по Закону о раду.²⁹ Може се претпоставити да ситуација неће бити ништа боља ни у наредним годинама, чиме је реализација овог посебног вида заштите запослених доведена у питање.

28 Закон о раду, чл. 124–146.

29 Више података доступно на: <http://www.fs.gov.rs>, 10.4.2012.

3. Проблеми у случају тзв. аутоматског стечаја

У последњих неколико година драматично је повећан број привредних субјеката над којима је отворен стечајни поступак, посебно увођењем посебног поступка у случају дуготрајне неспособности за плаћање, или како се често у јавности означава тзв. аутоматског стечаја.³⁰ Овај посебан поступак спроводи се над правним лицима која су обуставила сва плаћања у непрекидном трајању од најмање годину дана.³¹

Поступак се огледа у томе што организација која спроводи принудну наплату једном месечно доставља свим привредним судовима обавештење о правним лицима са њихове територије која су у непрекидној блокади од најмање годину дана. По пријему овог обавештења стечајни судија по службеној дужности доноси решење о покретању претходног стечајног поступка, којим оставља рок од 60 дана од дана објаве решења у коме повериоци или стечајни дужник могу да уплате предујам на име трошкова стечајног поступка, чиме доказују постојање правног интереса за спровођење стечајног поступка. Ако предујам не буде уплаћен у року сматраће се да не постоји правни интерес поверилаца и стечајног дужника за спровођење стечајног поступка. У том случају, стечајни судија доноси решење којим отвара стечајни поступак над дужником, утврђује испуњеност стечајног разлога трајније неспособности плаћања, утврђује да не постоји интерес поверилаца и стечајног дужника за спровођење стечајног поступка и закључује стечајни поступак. Стечајни дужник се брише из регистра привредних субјеката а његова имовина прелази у својину Републике Србије, која не одговара за обавезе стечајног дужника.

Може се закључити да су одредбе о посебном поступку у случају дуготрајне инсолвентности веома штуре иако предвиђају веома драматичне правне последице. С једне стране, протеком рока за уплату предујма, повериоци се потпуно лишавају могућности да наплате своја потраживања јер долази до гашења стечајног дужника уз пренос његове имовине на државу без преноса обавеза. С друге стране, држава је на овај начин спровела, како то поједини аутори наводе, стечајну национализацију односно конфискацију,³² у погледу имовине стечајног

30 Закон о стечају, чл. 150–154.

31 У току 2010. године, одредбе о аутоматском стечају примењивале су се на правна лица која су обуставила сва плаћања у непрекидном трајању од три године, а у току 2011. године наведне одредбе су се примењивале на правна лица која су била у непрекидној блокади од најмање две године.

32 Небојша Јовановић, „Стечајна национализација (конфискација) у Србији“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 1/2010, стр. 130–149.

дужника, чиме је прекршено уставно начело мирног уживања имовине, што отвара питање уставности наведених одредаба.³³

Недоречена регулатива која се односи на аутоматски стечај, ствара одређене проблеме и у погледу радно-правног статуса запослених.³⁴ Отварањем и истовременим закључењем стечајног поступка престаје правни субјективитет стечајног дужника, а самим тим и радни однос свих запослених код стечајног дужника. У тој ситуацији потребно је запосленима закључити и предати уредно попуњену радну књижицу, извршити одјаву за обавезног социјалног осигурања и сл., како би могли остваривати одређена права, попут нпр. права по основу незапослености (право на новчану накнаду). Проблем настаје због тога што у случају аутоматског стечаја није регулисано које лице и на који начин ће извршити предају попуњене радне књижице. То би могао бити привремени стечајни управник под условом да буде именован решењем о покретању претходног стечајног поступка, што би било пожељно и због неких других питања. У случају да привремени стечајни управник није именован, у теорији је као решење понуђена могућност да се запослени обрати стечајном суду како би му суд издао правноснажно решење о отварању и закључењу стечајног поступка над стечајним дужником код кога је био запослен, са којим би потом затражио од надлежног органа управе да му изда дупликат радне књижице.³⁵ Идентичан одговор пружила је и судска пракса.³⁶

V Заштита права запослених у пракси Европског суда за људска права

1. Пракса Европског суда за људска права у погледу одговорности државе за обавезе друштвених предузећа

Као што је напред наведено, због забране принудне наплате потраживања према дужнику који је у поступку реструктурирања која је предвиђена одредбама Закона о приватизацији, радници запослени

33 Уставни суд Србије је на деветој седници II Великог већа, одржаној дана 29.3.2012. године, покренуо поступак за оцену уставности одредаба чл. 150 до 154 Закона о стечају.

34 На ове проблеме указао је и Савез самосталних синдиката Србије у допису упућеном Министарству економије и регионалног развоја. Доступно на: <http://www.sindikats.rs/download/stecaj.pdf>, 11.4.2012.

35 Драгиша Слијепчевић, „Стечај због дуготрајне неспособности за плаћање“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2010, стр. 238–240.

36 Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8.11.2011. године и 22.11.2011. године.

у друштвеним предузећима која су била у поступку реструктурирања, нису могли да намире своја потраживања из радног односа у извршном поступку против својих послодаваца. Поступци реструктурирања су се најчешће завршавали неуспешно, па су ова друштвена предузећа одлазила у стечај. У стечајним поступцима су се такође појавили проблеми са намирењем потраживања запослених што због дужине трајања поступака, што због непостојања довољно велике деобне масе за намирење.

Ратификовањем Конвенције о заштити људских права и основних слобода,³⁷ која је у односу на Републику Србију ступила на снагу 3.3.2004. године,³⁸ створена је могућност да физичка и правна лица, која сматрају да су им поступањем органа Републике Србије, повређена права гарантована Конвенцијом, покрену поступак пред Европским судом за људска права у Стразбуру,³⁹ против државе.

Користећи ову могућност, радници друштвених предузећа поднели су Европском суду за људска права велики број представки против Републике Србије, у којима су најчешће истицали повреду права на правично суђење у разумном року из чл. 6 ст. 1 Конвенције, због прекомерне дужине трајања судских поступака и пропуста тужене државе да изврши правноснажне пресуде донете у њихову корист, као и повреду права на мирно уживање имовине из чл. 1 Протокола бр. 1 уз Конвенцију.

Европски суд за људска права је у овим предметима, превасходно полазећи од одредаба Закона о предузећима,⁴⁰ заузео став да дужни-

37 Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода сачињена је под окриљем Савета Европе. Конвенција је отворена за потпис у Риму 4.11.1950. године, а ступила је на снагу у септембру месецу 1953. године.

38 Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, измењене у складу са Протоколом број 11, Протокола уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 4 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода којим се обезбеђују извесна права и слободe који нису укључени у Конвенцију и први Протокол уз њу, Протокола број 6 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне, Протокола број 7 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и Протокола број 13 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне у свим околностима (*Службени лист СЦГ – Међународни ујевори*, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005 – испр.).

39 Европски суд за људска права је судска институција Савета Европе. Основан је 1959. године, а постао је стална институција заштите људских права у Европи 1.11.1998. године када је ступио на снагу Протокол 11 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Седиште Суда је у Стразбуру, у Француској. Више података доступно на: <http://www.echr.coe.int/echr>, 11.4.2012.

40 Закон о предузећима (*Службени лист СРЈ*, бр. 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/01 и 36/02), чл. 392 до 399 и чл. 400-а, 400-б, 400-в и 421-а. Ове одредбе и данас су на снази на основу чл. 456 Закона о привредним друштвима (*Службени гласник РС*,

ци – друштвена предузећа, и поред чињенице да се ради о посебним правним лицима, не уживају довољно институционалне и радне самосталности у односу на државу јер држава управља њима преко Агенције за приватизацију и Владе, и да је држава одговорна због тога што правноснажне пресуде донете у корист радника нису извршене јер српске власти нису предузеле неопходне мере како би се пресуде о којима је реч извршиле. Пропуст државе да изврши правноснажне пресуде донете у корист запослених у друштвеним предузећима представља мешање у њихово право на мирно уживање имовине. У том смислу суд је закључио да је Република Србија одговорна за неизмирене обавезе друштвених предузећа, па је обавезао државу да, на име материјалне штете, из сопствених средстава, плати сваком раднику износ који му је досуђен правноснажном пресудом, као и износ који је суд одредио на име нематеријалне штете.⁴¹ Дакле, суд је заузео становиште да држава има ефективну контролу над друштвеним предузећима и да у складу са тим, држава сноси одговорност за њихове дугове, те да у том смислу, држава треба да плати целокупан дуг радницима друштвених предузећа како је то утврђено домаћим правноснажним пресудама. Другим речима, суд је увео готово солидарну одговорност државе за обавезе друштвених предузећа према запосленима, што потраживања према друштвеним предузећима из радног односа даје карактер посебних „заштићених потраживања“.⁴²

Европски суд за људска права заузео је и став да без обзира на чињеницу да уставну жалбу треба у начелу сматрати делотворним домаћим правним средством у оквиру значења чл. 35 ст. 1 Конвенције у вези са свим поднетим представкама против Републике Србије почев од 7.8.2008. године када су прве мериторне одлуке Уставног суда о основаности уставних жалби објављене у „Службеном гласнику РС“,⁴³ овај

бр. 125/2004) и чл. 597 ст. 1 Закона о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011).

41 Пресуда у предмету Р. Качапор и други против Србије по представкама бр. 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3042/06, 3045/06 и 3046/06 од 15.1.2008. године, пресуда у предмету Влаховић против Србије по представци бр. 42619/04 од 16.12.2008. године, пресуда у предмету Црнишанин и други против Србије по представкама бр. 35835/05, 43548/05, 43569/05, и 36986/06 од 13.1.2009. године, пресуда у предмету Гришевић и други против Србије по представкама бр. 16909/06, 38989/06 и 39235/06 од 21.7.2009. године.

42 Младен Николић, „Одговорност државе за одређена потраживања запослених према друштвеним предузећима“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2011, стр. 345–347.

43 Пресуда у предмету Винчић и други против Србије по представкама бр. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 и 45249/07 од 1.12.2009. године.

конкретан пут накнаде (путем уставне жалбе) се не може сматрати делотворним у вези са предметима који подразумевају представке радника због неизмирених обавеза друштвених предузећа.⁴⁴ Другим речима, у оваквим случајевима, представке неће бити проглашене недопуштеним због тога што подносилац није пре обраћања Европском суду за људска права поднео уставну жалбу Уставном суду Републике Србије.

2. Мере предузете у циљу извршења одлука Европског суда за људска права

Имајући у виду да су државе дужне да извршавају пресуде Европског суда за људска права, те да Комитет министара континуирано спроводи контролу над њиховим извршењем,⁴⁵ Република Србија је морала да реагује предузимањем општих мера како би се отклонили системски проблеми домаћег законодавства и правосуђа на које је суд у Стразбуру указао, и како би се спречило даље подношење представки по овом основу јер би тиме била доведена у питање ефикасност суда.⁴⁶

У том смислу Влада Републике Србије је дана 13.1.2011. године донела одлуку о образовању Радне групе за анализу стања у вези са извршавањем пресуда Европског суда за људска права, чији је задатак да утврди узроке који су довели до неизвршавања правноснажних пресуда донетих против друштвених предузећа, да утврди висину дуговања друштвених предузећа по основу домаћих пресуда које нису извршене, као и да предложи мере за намирење потраживања.⁴⁷

44 Одлука о допуштености представки у предмету Милуновић и Чекрлић против Србије по представкама бр. 3716/09 и 38051/08 од 17.5.2011. године.

45 Комитет министара је орган Савета Европе, који је, између осталог, надлежан за спровођење надзора над извршењем пресуда Европског суда за људска права од стране држава чланица Савета Европе. Комитет министара одржава четири састанка у току године, на којима представници држава чланица подносе извештаје о предузетим мерама у циљу извршења пресуда. Уколико држава чланица испуни све обавезе утврђене пресудом, Комитет министара доноси коначну резолуцију (*final resolution*) чиме се конкретан предмет у потпуности закључује. У противном, Комитет министара доноси привремене резолуције (*interim resolution*) којима даје примедбе и сугестије у вези извршења пресуда.

46 Према извештају прес службе Европског суда за људска права из августа месеца 2011. године, преко 900 сличних представки чека доношење одлуке. Доступно на: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/962F2571-2D85-4879-94CC-5D699E3F1A65/0/PCP_Serbia_en.pdf, 12.4.2012.

47 Радну групу чине заступник Републике Србије пред Европским судом за људска права, саветник председника Владе, представници Министарства правде, Министарства финансија, Министарства економије и регионалног развоја, Министарства за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, Врховног касационог суда, Привредног апелационог суда, Првог основног суда у Београду и Агенције за приватизацију.

Убрзо након тога, Врховни касациони суд је усвојио правно схватање по којем се извршни поступци који се односе на наплату новчаних потраживања из радног односа утврђених извршним исправама против дужника, субјекта приватизације у реструктурирању, неће прекидати, а прекинути поступци ће се наставити и окончати.⁴⁸ На овај начин кроз судску праксу је, у погледу ове врсте потраживања, направљен изузетак од примене одредаба Закона о приватизацији о забрани извршења против предузећа која су у поступку реструктурирања.

Полазећи од одлука Европског суда за људска права, усвојеног правног схватања Врховног касационог суда, као и одредаба Закона о приватизацији о забрани извршења против дужника који су у поступку реструктурирања, учињен је покушај да се настали проблеми превазиђу у оквиру новог Закона о извршењу и обезбеђењу. Овај закон садржи бројне новине које би требало да извршне поступке учине ефикасним и скрате њихово трајање. Анализа одредаба Закона о извршењу и обезбеђењу превазилази оквире овог рада па ће аутор указати само на једну одредбу коју сматра интересантном. Наиме, законом је прописано да се одредбе других закона које прописују прекид или одлагање извршног поступка неће примењивати у извршном поступку који се спроводи по предлогу за извршење ради наплате новчаног потраживања из радног односа, већ ће суд у оваквим случајевима застати са извршним поступком у складу са одредбама Закона о парничном поступку.⁴⁹ Наведена одредба је требало да дерогира забрану одређивања и спровођења извршења против предузећа која су у поступку реструктурирања из Закона о приватизацији, када је реч о новчаним потраживањима из радног односа. Међутим, како Закон о извршењу и обезбеђењу налаже застој извршног поступка, који би трајао до окончања поступка реструктурирања субјекта приватизације, то нема суштинске разлике у односу на прекид односно одлагање извршења, те на овај начин проблем није решен. Ако се пође од језичког тумачења наведене одредбе, може се запазити да закон говори о „*грујим законима који йройисују йрекид или одлајање извршној йосйуйка*“. Треба имати у виду да Закон о приватизацији, између осталог, прописује забрану одређивања и спровођења принудног извршења против предузећа у поступку реструктурирања, што се не може подвести под појам прекида или одлагања извршног поступка. Поједини аутори сматрају да је било исправније и целисходније да је измењен Закон о приватизацији и да

48 Правно схватање Врховног касационог суда од 24.2.2011. године са образложењем од 25.3.2011. године. Доступно на: <http://www.vk.sud.rs/pravno-shvatanje-sprovođenje-izvršenja.html>, 11.4.2012.

49 Закон о извршењу и обезбеђењу (Службени гласник РС, бр. 31/2011 и 99/2011 – др. закон), чл. 9 ст. 5.

су поменута потраживања изузета од дејства одредаба која забрањују извршење или налажу прекид извршења.⁵⁰ Очигледно је да законодавац није на прави начин озаконио споменуто правно схватање Врховног касационог суда из фебруара 2011. године. Штавише, чини се да је проблем са принудном наплатом ове категорије потраживања поново враћен на почетак, имајући у виду последице примене одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу.

Поред наведених мера, а у настојању да се поступак по уставној жалби учини ефикаснијим, дошло је до измена Закона о уставном суду, тако што је уведена могућност да Уставни суд одлучује о накнади материјалне или нематеријалне штете због повреде људског или мањинског права или слободе зајемченог Уставом, чиме је укинута надлежност Комисије за накнаду штете,⁵¹ чији се рад показао неефикасним.⁵² На овај начин отворена је могућност да питање накнаде штете због повреде права која су гарантована Уставом (међу којима су и право на правично суђење у разумном року⁵³ и право на имовину⁵⁴), буде расправљено и решено пред домаћим органима. Тиме је додатно ојачан значај уставне жалбе као делотворног правног средства, у смислу чл. 13 Конвенције о заштити људских права и основних слобода.

Последњу у низи мера у циљу извршавања одлука Европског суда за људска права предузела је Влада Републике Србије, доношењем Уредбе о евидентирању доспелих неизмирених обавеза друштвених предузећа по извршним пресудама за потраживања из радних односа.⁵⁵ Овом Уредбом уређен је начин и рок евидентирања доспелих неизмирених обавеза друштвених предузећа по извршним пресудама за потраживања из радних односа, а у циљу спровођења општих мера на основу пресуда Европског суда за људска права. Уредба се односи на обавезе друштвених предузећа за потраживања из радног односа које су доспеле на дан 31.12.2011. године, и за које постоји пресуда која је постала извршна до 30.6.2011. године. При том, под дужником се под-

50 Младен Николић, „Закон о извршењу и обезбеђењу“, *Билтен Врховној касационој суда*, бр. 3/2011, стр. 251.

51 Рад Комисије био је регулисан чл. 90 Закона о Уставном суду и Правилником о саставу и раду Комисије за накнаду штете на основу одлуке Уставног суда којом је усвојена уставна жалба (*Службени гласник РС*, бр. 27/2008 и 23/2011).

52 Закон о изменама и допунама Закона о Уставном суду (*Службени гласник РС*, бр. 99/2011), чл. 32–33.

53 Устав Републике Србије, чл. 32 ст. 1.

54 Устав Републике Србије, чл. 58 ст. 1.

55 Уредба о евидентирању доспелих неизмирених обавеза друштвених предузећа по извршним пресудама за потраживања из радних односа (*Службени гласник РС*, бр. 23/2012).

разумева друштвено предузеће или привредно друштво са већинским друштвеним капиталом против којег је донета пресуда домаћег суда. Дакле, дужници су сва друштвена предузећа а не само она која су у поступку реструктурирања. Евидентирање неизмирених обавеза друштвених предузећа по извршним пресудама за потраживања из радних односа врши се подношењем пријава потраживања, које повериоци (запослени или бивши запослени) могу поднети Агенцији за приватизацију у року од четири месеца од дана ступања Уредбе на снагу (до 5.8.2011. године). Уз пријаву потраживања поверилац је дужан да достави и одређене доказе, међу којима и потврду надлежног суда да потраживање није намирено у извршном поступку на дан 31.12.2011. године и потврду организације за принудну наплату о висини потраживања на дан 31.12.2011. године и о износу и датуму делимичног извршења потраживања до тог дана. Уколико је друштвено предузеће као дужник на дан 31.12.2011. године у стечају или ликвидацији, потврду о томе да ли је потраживање намирено издаје орган надлежан за спровођење ликвидације односно стечаја. Након евидентирања и обраде података из пријава Агенција за приватизацију треба да сачини извештај о укупном износу евидентираних обавеза као и по појединим дужницима. Након тога, Министарство економије и регионалног развоја треба да информише Владу о исходу поступка евидентирања, и то у року од 60 дана по истеку рока за подношење пријава потраживања, и да истовремено предложи одговарајући пропис за измирење обавеза по овом основу.

Наведена Уредба, иако на први поглед може деловати као корак напред у решавању проблема у вези са наплатом потраживања из радног односа према друштвеним предузећима, заправо проблем не решава већ управо супротно може бити узрок нових тешкоћа.⁵⁶ Многа важна питања Уредбом уопште нису регулисана. Тако нпр. нису регулисане последице у случају неподношења пријаве потраживања у року. Да ли се ради о преклузивном року чијим протеком поверилац који не поднесе пријаву у року губи право да се намирује од државе, или се ради само о инструктивном року у коме би требало спровести евидентирање обавеза по овом основу? У прилог тумачења о инструктивном карактеру рока за пријављивање потраживања говори чињеница да поверилац који није поднео пријаву по наведеној Уредби може да покрене поступак пред Европским судом за људска права и издејствује пресуду којом ће држава бити обавезана да измири потраживање из радног односа према друштвеном предузећу досуђено домаћом пресудом. У том смислу прописивање преклузивног рока за пријављивање потраживања би

56 У прилог наведеног говори и саопштење Друштва судија Србије од 28.3.2012. године којим је ова Уредба оцењена као противуставни акт. Доступно на: <http://www.sudije.rs/sr/aktuelnosti/saopstenja-za-javnost>, 11.4.2012.

било бесмислено, јер би повериоци другим правним путем постигли исти ефекат.

Осим тога, иако Уредба предвиђа рок од четири месеца за подношење пријава потраживања, овај рок је заправо краћи због тога што образац пријаве потраживања и начин њеног достављања тек треба да буду утврђени правилником Министарства економије и регионалног развоја, који треба да буде донет у року од 15 дана од дана ступања на снагу Уредбе. Дакле, рок за пријаву потраживања је краћи за тих 15 дана, под условом да надлежно Министарство не закасни са доношењем наведеног правилника у ком случају би рок за пријаве потраживања био додатно скраћен. Иначе, и рок од четири месеца делује као прекратак имајући у виду потврде које повериоци морају да прибаве. С обзиром да је број оваквих поверилаца несумњиво велики, органи чија је дужност да издају тражене потврде биће затрпани послом, а спровођење њихових редовних активности ће највероватније бити значајно отежано и успорено.

Поставља се и питање на који начин поступак евидентирања потраживања утиче на већ покренуте извршне поступке, односно да ли је то сметња за покретање нових поступака извршења, као и какав је утицај Уредбе на поступке наплате потраживања од државе по донетим пресудама Европског суда за људска права.

Најзад, Уредбом није регулисан начин измирења потраживања нити извори средстава за ову намену, већ је одлука о овим питањима одложена након извршеног евидентирања потраживања.

VI Закључна разматрања

Приватизациони и стечајни прописи предвиђају посебне инструменте за заштиту права запослених. Иако су домаћим прописима предвиђене бројне мере које имају за циљ побољшање положаја запослених, мора се приметити да њихово спровођење у пракси наилази на бројне тешкоће. Разлоге за то треба тражити у недореченој и неусклађеној регулативи, као и у немогућности да држава обезбеди довољна финансијска средства за остварење постављених циљева у домену радно-правне материје.

Изнаенађује околност да држава и поред притисака који долазе од стране међународних институција, попут Савет Европе и његових органа као што су Европски суд за људска права и Комитет министара, и даље није спремна да предузме конкретне и јасне мере ради отклањања системских проблема у домаћем законодавству и пракси. Ово се нарочито односи на проблеме код спровођења извршења ради напла-

те потраживања из радних односа према друштвеним предузећима. Чини се као да држава свесно доноси разне прописе којима суштински постојеће проблеме не решава, већ њихово решење одлаже на неодређено време. Треба имати у виду да донети акти често долазе у сукоб са неким од основних уставних начела и гаранција, што отвара могућност да исти буду проглашени неуставним. Тиме држава даје сигнал и својим грађанима и међународним ауторитетима да није спремна, одлучна и способна да тренутно стање промени. Овакво поступање свакако неће наићи на позитивне реакције, посебно ако се има у виду да је Европски суд за људска права затрпан представкама поднетим против Републике Србије, у којима се углавном указује на повреде права на суђење у разумном року и права на мирно уживање имовине.

Иако се Република Србија налази међу последњим чланицама Савета Европе у погледу датума ратификације Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и њених Протокола, веома брзо је постала рекордер по броју представки које су поднете против ње у односу на укупан број становника под њеном јурисдикцијом. Имајући у виду досадашњи приступ домаћих власти у борби са нагомиланим проблемима, остаје бојазан да темељне системске и структурне промене још дуго неће заживети на овим просторима.

Marko MARJANOVIĆ
Legal Advisor, Privatization Agency

CERTAIN LEGAL ASPECTS OF EMPLOYEES' RIGHTS IN PRIVATIZATION AND BANKRUPTCY

Summary

In this article the author will analyze the specific instruments protecting the rights of employees, applicable in the privatization and bankruptcy. The article will present certain problems in realisation of employees' rights and claims arising from the implementation of privatization and bankruptcy rules. The emphasis will be placed on the consideration of the legal ban on enforcement against companies that are in the privatization process of restructuring. In this regard, the author points out the special legal regime of claims arising from employment against socially-owned companies which are in the privatization process of restructuring. Having regard the non-enforcement of numerous domestic final judgments given in the favour of employees against socially-owned

enterprises, the European Court of Human Rights ruled that there exists the responsibility of the state for unsettled claims against original debtors and ordered Serbia to pay what was owed in accordance with the domestic judgements. Enforcement of judgments of the European Court of Human Rights requested the intervention in domestic legislation and court practice. The author deems that those measures would not be effective in resolving above mentioned issues.

Key words: *privatization, restructuring, bankruptcy, claims, employees, socially-owned companies, European Court of Human Rights.*